

11.

Herényi physikai Observatorium

Kedves Miklós Bátyám!

Első sorban is fogadd köszönetünket szíves soraidért s a küldöttéért. A passage cső rajza igen meglepett miért fáradtál vele annyit csak szabadkézzel pár vonást rajzoltál volna! Nekem az elég.

Én is megkaptam az üstököskereső alját, nagyon tetszik, épen hogy olyan masszív legalább biztosan áll. Anger⁶⁷ küldött hozzá két fogaskereket is melyek az azimuthalis mozgáshoz valók lesznek. Miért nem küldte meg a kerekeket a magassági mozgáshoz is? Vagy nem is rendeltél nála, ha igen vagyis ha tudja milyenek legyenek úgy rendelék nála, szintén Griffradokat is⁶⁸. Kérlek tudósíts ez ügyben hogy megrendelhessem őket vagy skizzet is küldjek neki. Br. Engelhardt-é gyönyörű darab lesz de elég drága⁶⁹.

A multheti szép időt jól felhasználtuk észlelésre. Sanyi Jupiter és Mars rajzokat készített⁷⁰ míg én 31 álló csillag spectrumát észleltem, a Bika, Orion, Draco, Kis Medve, Lant, Hattyu csillag képekben⁷¹. Három estét igen jól használtunk fel⁷², ha így megy 1883 igen szép évi jelentésünk lesz⁷³, különösen ha a passage cső⁷⁴, meteoroscop⁷⁵, üstököskereső⁷⁶ is elkészülnek s felállítva lesznek. Távcsövünk kitűnően viselte magát igazán bámulatra ragadtak a gyönyörű képek Jupiter, Saturnusról úgy Marsról is, a fényteljesség a 3-4 ed rendű csillagok spectrumánál is! Én végtelenül megvagyok vele elégedve s minden várakozásomat felülmulta rendkívül tökéletes opticája. Kezelésével is igen összebarátkoztam már igen tudom méltányolni a sok javítást mit rajta tettél⁷⁷. Mondhatom kevés műszer van melylyel elcsérélném s csodálom, hogy képes voltál megválni tőle. Affelől biztosíthatlak, hogy nálunk jó kezekben van, nálunk nem fog rozsdát kapni a heverésben, de más részt vigyázunk is rá mint gyűjteményünk legfőbb kincsére.

Örülök hogy jelen levelemben már én is tehetek működésemről jelentést. A spectrumok észlelését rendkívül megkedveltem annál is inkább mert legtöbb - nagyobb csillagról - készített leírásom, vagy egészben, vagy nagyrészt megegyezik a különböző munkákban mai nap felkeresett rajzokkal vagy leírással. Így az alpha Lyraet alpha Tauri-t alpha Orionist úgy leírtam⁷⁸ hogy leírásomban említett vonalakat, szalagokat a spectrum rajzában azonnal megtalálhattam, csak mérést nem próbáltam még megegyezik-e ez is.

Az avision direct spectroscop scálája már megvan határozva, iparkodtam lehetőleg pontos lenni. A másik, prizmával és távcsővel⁷⁹ még nem kész, nem érek rá elkészíteni, annyira igénybe vesz az építkezés. Holnap az órát kezdem össze rakni eddig nem értem arra sem rá.

A napokban került kezembe egy skizze melyet a nyáron nálunk készítettél s azt az universal spectroscop⁸⁰ ábrázolja melyet akkor terveztünk állván: napspectroscop 6 prizmával, spectroscop 1 prizmával, távcsővel s enélkül mint csillagspectroscop, spectralphotometer stb egyszóval igen célszerűen kombinálható műszer. Akkor veszem észre hogy ehhez minden megvan a mi spectralphotometerünkben⁸¹, csak a 6 prisma hiányzik s néhány mikrometer. Ez felelevenítette bennem az eszmét s ha gondolod hogy az automaticus mozgást⁸² megtudom csinálni, a nyár folytatában elkészítem, csakhogy még egy üveg vagy tükörré karcolt gitterrel⁸³ is megtoldom, hogy így egy igen célszerűen berendezett eszköz birtokába juthassak. Tervét nagyjából legközelebb ha kissé rá érek kidolgozom s megküldöm átnézés végett. Kérlek ez ügyben szíveskedjél annak az illetőnek címét megküldeni, kitől Frankfurtban azok a szép Gitterek kiállítva voltak, /alighanem Wanschaftól⁸⁴ Berlin/, árjegyzéket hozatok

tőle.

Erről jut eszembe, hogy Aschertől⁸⁵ is tőled kaptam árjegyzéket melyért igen nagy hálával tartozom. Hozattam tőle ugyan is különböző lackokat. Kiváló finom és szép a sárga, a fekete (Blauschwarz), mely kiváló fénye és szép fekete színe által értékes. Igen jó a matt schwarz egészen olyan mint a fekete ezüstözés, gyorsan szárad, jól főd s egészen egyenletesen matt. Srófokat kékíteni igen jó a Stahlblau híven utánozza az "eszményi" kékítést, sokkal szebb s hasonlíthatatlanul gyorsabban megy vele a kékítés mint melegítéssel. Hozattam fehér lackot is vas- s más effélére. Még a Cement-Leim említésre érdemes megragad mindent a világon s pedig rendkívül gyorsan s tartósan. Ezeket igazán ajánlom, olcsók is a mellett, nálunk hiányt pótlók s nem szabad hiányozniok egy műhelyben sem. Én sokat adtam ki lackra hozattam mindenünnen, de ezek egészen megleptek.

Neked különben is ezerszeres köszönettel tartozom. Komolyan mondhatom, hogy a herényi observatorium egészen a te műved, soha sem jutott volna eszembe csillagokat vizsgálni, ha veled meg nem ismerkedhetem. S a helyett hogy most határozottan kitűzött irányban működöm, bizonyára tévetegen haszontalan, hiábavaló kísérletekkel s készülékek össze állításával vesződném. Így azonban éveken át kitartó munkával talán tehetek némi szolgálatot a tudománynak, különösen ha míg a kezdet nehézségeivel küzdöm szíves támogatásodat tőlem meg nem vonod. Mennyire rászorulok sokszor practikus tanácsaidra s utba igazításaidra, különösen oly dolgokban, melyeket sehol írásban megtalálni nem lehet!

Ne vedd kérlek ezért rosز néven ha néha jobban igénybe veszem szívességedet mint illenék s talán szabad volna. Azon reményben hogy jelen hosszú levelem munkálkodásunkról némi fogalmat nyujt s láthatod, hogy tehetségünk szerint mindent megteszünk, mit a jelen körülmények szerint tenni lehet s hogy munkálkodásunkat siker fogja koszoruzni. Zárom soraimat maradván

kitűnő tiszteletem jelentésével
kész szolgálád

Herény 13/XI 1881

Gothard Jenő